

*І. М. КАЛАШНІКОВ, докторант
(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)*

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ — СКЛАДОВА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 8, с. 208–210

У сучасний період глибоких структурних змін та трансформаційних перетворень в Україні важливо враховувати макро- та мікроекономічні процеси, їх глибину та складові причинно-наслідкових змін. До вагомих складових господарських перетворень належить і цілеспрямована інвестиційна діяльність, її зростаюче значення в умовах глобалізації розвитку. Ефективна інвестиційна політика держави, створення сприятливого інвестиційного клімату не лише відповідною мірою сприятиме виходу економіки країни з кризового становища, а й стане суттєвою підвалиною, складовою стійкого розвитку народногосподарського комплексу загалом.

Оновлення сучасного товаровиробництва, досягнення його конкурентоспроможності на світових ринках значною мірою визначаються обсягами та структурою капіталовкладень, швидкістю й ступенем раціональності та віддачі їх здійснення. Досвід більшості високорозвинених країн світу свідчить на користь цілеспрямованої інвестиційної політики на розвиток і оновлення виробництва. Від руху капіталовкладень безпосередньо залежать впровадження новітніх технологій, систем сучасної організації та управління виробництвом, розвиток інфраструктури та інформатизації суспільства.

Аналіз динаміки інвестицій, зокрема в основний капітал України, свідчить, що останніми роками обсяги інвестицій мали тенденцію до скорочення і лише з 1998 р. почали дещо зростати. Інвестиційна активність знизилась щодо всіх джерел інвестування. Цей процес супроводжувався збільшенням кількості збиткових підприємств.

За визначенням фахівців, причина спаду інвестиційної діяльності полягала в тому, що поряд зі спадом дохідності спостерігались низький

виробничий розвиток і неефективне й неповне використання джерел інвестування. Зокрема, майже нанівець було зведено довгострокові кредити банків. Високими залишаються процентні ставки за кредити — 60–80 % річних. Потребує значного поліпшення практика використання амортизаційних відрахувань. Кредитні транші, які Україна отримує з міжнародних фінансових інституцій, спрямовуються переважно на обслуговування попередніх боргових зобов'язань. Практично не бере участі в довгостроковому інвестуванні так звана тіньова економіка, де обертається поза банківським контролем значна частина загальногрошового обігу.

Подальший економічний розвиток, радикальні зрушення в економіці держави неможливі без активізації інвестиційної та інноваційної діяльності. Досвід зарубіжних країн переконливо засвідчує, що інвестиційна діяльність повинна стати вирішальним чинником економічної політики країни загалом, бути дієвим чинником впливу держави на вирішення пріоритетних і перспективних завдань економічного розвитку. Без ефективної державної інвестиційної політики годі й сподіватися на подолання загальноекономічної кризи, досягнення стійкого розвитку, отримання приросту соціального ефекту, збалансованої макро- та мікроструктури виробництва. Необхідно застосовувати дієві економічні, законодавчі та адміністративні методи й важелі державного регулювання інвестиційної політики. Основною метою державної інвестиційної політики постає планомірне формування, концентрація і ефективне використання як вітчизняних, так і зарубіжних інвестиційних ресурсів. При цьому важливо враховувати нинішню і бажану для України структуру зовнішньоторговельних відносин, існуючий міжнародний

поділ праці та спрямованість інтеграції країн світового співтовариства. Важливо бачити не лише шляхи залучення, а й напрямки та сфери використання вітчизняних і зарубіжних інвестицій. Певно, не слід розраховувати на великі обсяги іноземних інвестицій, зважати на їх подвійну роль. Адже вони, з одного боку, сприяють прискоренню економічного розвитку, а з іншого — для багатьох країн постають чинником збільшення дефіциту платіжного балансу, а то й боргового “заморгу на шиї” національної економіки з усіма негативами, що з цього випливають.

Як свідчить Держкомстат України, у 2000 р. загальний обсяг прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку становив 3,4 млрд дол., тобто менше 10 % від загальної потреби української економіки. Позитивно вплинуло на інвестиційні підходи зарубіжних компаній врегулювання проблем боргів з Паризьким та Лондонським клубами. Це підвищило довіру іноземних інвесторів до України. Згідно з даними Міністерства економіки України, лідером серед іноземних інвесторів стала “Кока-Кола”, загальний обсяг інвестицій цієї компанії в економіку України перевищує 200 млн дол.

Перше місце серед країн-інвесторів в Україні посідають США, на які припадає 20 % загальної суми капіталовкладень. Потім ідуть Нідерланди і Росія (по 10 %), Німеччина і Великобританія (близько 7 %), Кіпр, Республіка Корея, Віргінські острови, Швейцарія. Інвестиції, які надходять в Україну з Кіпру чи з Віргінських островів, це не що інше, як повернутий у країну капітал українськими фінансовими структурами. Обсяг цих інвестицій перевищує 350 млн дол. (приблизно 11 % загального обсягу капіталовкладень). Певно, процес повернення капіталів з офшорних зон в Україну триватиме.

Прямі іноземні інвестиції залучаються в Україну переважно у формі грошових внесків (понад 45 %) і рухомого майна (30 %). Останні два роки збільшилась питома вага іноземних інвестицій у цінні папери. Основними сферами вкладання інвестицій є харчова індустрія і внутрішня торгівля (понад 37 %), машинобудування і металообробка (11 %), фінанси і кредит, страхування і пенсійне забезпечення (6 %).

З огляду на викладене зауважимо, що для масштабів України обсяги іноземних інвестицій доволі незначні. Скажімо, їх сумарний обсяг співмірний з іноземними інвестиціями в таких країнах, як Гватемала й Алжир. Або ще приклад: річні обсяги надходження капіталів до Колумбії, Чехії, Італії майже такі самі, які є в Україні за всі роки її незалежності. Не викликають захоплення й тем-

пи приросту іноземних інвестицій у вітчизняну економіку, що наявні останніми роками.

Тому слід урахувувати цей чинник, а також усвідомлювати сучасну модифікацію взаємозв'язку та співвідношення зовнішньої торгівлі та іноземних інвестицій у структурі міжнародних економічних відносин. Нині внаслідок бурхливого процесу глобалізації світогосподарських зв'язків іноземні інвестиції перетворюються на так би мовити щодалі домінуючу форму зовнішньоекономічної діяльності. На це варто зважати завжди.

Проте Україна має виходити з того, що найближчими роками необхідно розраховувати переважно лише на консолідовані власні джерела інвестування. Вони закладені безпосередньо у відтворювальному процесі. Надто важливо тільки своєчасно акумулювати і оперативно інвестувати кошти нагромаджень в об'єкти найпріоритетнішого значення й ті, що мають швидкі темпи обертання і віддачі. Внутрішні нагромадження є надійнішим джерелом інвестицій для будь-якої держави, про що свідчить досвід більшості з країн світу.

До внутрішніх джерел інвестицій належать кошти амортизаційного фонду, внутрішньогосподарські підприємницькі нагромадження; грошові нагромадження державного і місцевих бюджетів; грошові заощадження населення; цілеспрямована акумуляція і використання кредитних ресурсів банків; функціонування всієї банківсько-фінансової системи.

Стратегічними напрямками держави постають оцінка над здійсненням відтворювальних нагромаджень у конкретних господарських суб'єктів різних форм власності; законодавче розширення сфери дії державного впливу на регулювання інвестиційної діяльності. Доцільно було б не лише створити потужний інвестиційний Банк реконструкції та розвитку України, а й надати йому функції координатора діяльності всіх посередників ринку капіталів, делегувати йому право бути гарантом щодо зобов'язань перед іноземними інвесторами і визначальним чинником у формуванні державної інвестиційної політики.

Необхідно також трансформувати кредитну політику держави, Національного та кредитних банків України, увівши у практику лише законодавче визначення кредитної ставки в межах відповідного коридора. Необхідно прагнути досягти ідеального становища, коли весь фінансовий капітал держави братиме участь у створенні інвестиційних нагромаджень.

Слід удосконалити формування амортизаційного фонду, розглядаючи його як складову внутрішніх джерел капіталовкладень, що здійсню-

ються підприємствами за рахунок їх власних коштів.

Перспективною має стати державна підтримка діяльності спеціальних економічних зон. Вони повинні розглядатись як території прискороного розвитку із залученням іноземних інвестицій.

Невідкладною потребою є створення на державному рівні відповідної інфраструктури й механізмів широкого залучення та використання іноземних інвестицій. Селективний підхід з боку держави має сприяти їх залученню в найважливіші галузі економіки, а також у ті, що спроможні обернутися максимальною віддачею вже найближчим часом.

Слід ретельніше ставитися до вдосконалення законодавчої бази, зокрема, варто цілеспрямовано напрацьовувати таку законодавчу базу, яка б сприяла активізації залучення вітчизняних та іноземних інвестицій. Необхідно також сформувати

ефективний механізм судового захисту інвестора на випадок, якщо державне чи місцеве свавілля порушує чинні правові акти або притісняє підприємливість вітчизняних чи іноземних інвесторів. Усе це сприятиме розвитку економіки України.

Література

1. Балабанов И. Т. Инновационный менеджмент: Учеб. пособие. — К., 2000.
2. *Інвестори поки не поспішають* // Німецько-український огляд. — 2000. — № 6. — С. 11–16.
3. Мелкумов Я. С. Организация и финансирование инвестиций. — М., 2001.
4. *Проблеми інвестиційного менеджмента в Україні* // Прил. к науч. журн. "Персонал". — 2000. — № 2(7).
5. Федоренко В. Г. Інвестиційний менеджмент. — К.: МАУП, 2001.